

SLAVJAN.

Časnik slovstven i uzajemen za Slavjane književne i
prosvětljene.

Vreduje i na světlo dava Matija Majar v Celovcé (Klagenfurt).

Číslo 9.

Izhadja desetput v létě po jednoj céloj listině i
velja s poštnoj 3 fiorinte ali 2 rublja.

1874.

Србске народне пјесме љубавне.

Из Зете, које се пјевају у Подгорици и околини. ¹⁾

Желечѝи скупити сбирку љубавних пјесама, коијех у овој српској земљи обилно има, ја сам на тој сврхи ишао по Зети и Подгорици неколико пута, да бих могао прикупити ово народње благо, које сам почео скупљати, с којима чљу уједно опис цијеле Зете издати, ако да Бог здравља.

На Цетинљу.

Филип Радичевичљ,
учитељ Цетински.

1.

Дилбер момче проз доганље продје! ²⁾

На њем фоша од дванајест гроша

А долама ³⁾ хилјаде ⁴⁾ гроша.

Гледала га с пенджера ⁵⁾ дјевојка:

„Дилбер момче обрни се на ме,

„Да ја видљу јеси ли за мене,

Говори му лијепа дјевојка,

„За плавога ⁶⁾ небих пару дала

„А за старца ногу од комарца,

„За удовца ни по' ⁷⁾ крња ⁸⁾ лонца

„За бечара ⁹⁾ за кога сам сама,

„Ја бих дала по' бабова ¹⁰⁾ блага,

„По' бабова и по' мајчинога.“

¹⁾ По србски се изговарља пјеме *e* чисто како њљмечко *e* и руско *э*; србско и се изговарља како њљмечко *i*, ческо и польско *у*. Срби

імају мѣсто *dž*, *dj*, *lj*, *nj*, *ć* із двѣх писмен сложена писмена, ктерих в тїскарницѣ нашеј неіма, зато смо прїсільненї тїскатї за *dž* = дж, за *dj*, *lj*, *nj* = дь, ль, нь алї дј, лј, нј, за *ć* које се ізговарѣа мехко, ставїмо чь. Просїмо господа дописователѣа і госноде чїтателѣе, да не замѣре тој премѣнѣ писменїх слїк, ізговор народнїх пѣсен остане неспремѣнѣен. — ²⁾ Лѣи младенеч скос штацуне (лавке) іде. ³⁾ долго сербско облачїло, које се пасом препаса. ⁴⁾ тїсуче. ⁵⁾ окно. ⁶⁾ плахога, бојазљивога. ⁷⁾ поло. ⁸⁾ шкербаст. ⁹⁾ неженатї. ¹⁰⁾ поло отчїнога.

2.

Ој планино планинице моја
 Омилѣе ми љепотица твоја,
 Двјема ночьма шетајучь проз тебе,
 Једну ночьцу не дадоше ¹⁾ прочьи,
 Ускрадох се продјох проз планину,
 У планини хоро ²⁾ дьевојка',
 Свака драга с драгїем заспала,
 Моја драга на крај хора сама
 Доста ми је мјеста оставила
 По душека ³⁾ и полу јоргана, ⁴⁾
 Свилен јорган и десницу руку.

¹⁾ дадоше = су далї, пустїлї; ізкрадох се, сем се ізкрадел; продјох, сем прошел то су глаголы стојечї красно по сербскї в једнодухом часѣ мїнулом. ²⁾ коло, хоровод, плес. ³⁾ блазіна, Matratze. ⁴⁾ одеја, одѣјало.

3.

Момче ходи конѣа води
 А у руке калпак ¹⁾ носи
 Те у калпак сузе рони,
 Поче клети Саву воду:
 Бог т' убио Сава водо,
 Дје на тебе брода није,
 Брода није, моста није,
 Не могу те пребродити,
 Нити могу препловити,
 Но ми оста дьевојчица:
 Ни љубљена ни герљена.
 Ал му вели дьевојчица:

„Не кун' ²⁾ момче Саву воду,
„Није Сава ништа крива
„Но је крива мајка твоја,
„Тебе твоја мене моја,
„Твоја мајка поручила,
„Не жен' сина до прољетја,
„Моја мајка поручила,
„Не дај чьерку до јесени,
„Но ти кун' мајку твоју,
„Ти чьеш твоју а ја моју,
„Бог убио оба двоје,
„Дје нас младе не састави.“

¹⁾ космата кана, шанка. ²⁾ не колни.

4.

Синочь аго ¹⁾ из Новога додје,
Теке додје помама ²⁾ га надје,
Драгој љуби јаде задаваше.
„Жен' се аго и мене је драго,
„Од мене ти прстен за дјевојку
„И два моје сина у дјеверство.“ ³⁾

¹⁾ по турски: господ. ²⁾ жарост, зуривост, Wuth, Häftigkeit.

³⁾ должност і оправло дружка (Brautführerschaft). Та слова говори мати дјевојчина.

О СЛѢДАХ ПРАСЛАВЈАН.

(Надаљевање.)

98. В Индији бил је царь всегда из чина војничкога, даже његове жене су биле в оружји увежбане і ратоборне і су ишле с њим также в рат. „Царь иде славносно і в лов скупа с женами, од звунај га обдаја телесна стража... с прѣда іду бубнари і звонцлари. Охотој, ловом, забавља се в засѣках, в оградах, кдѣ раз лешенје (одер, подмостки) стрѣља, poleg њега стојитѣ двѣ женѣ оруженѣ, али трі; када лови звѣри в засѣках стрѣла также раз слона. Тада седе женшчине нѣктере в возах, нѣктере на слонах (верхом), јербо оне іду с њим также в рат, в војну, оне су, то је, увежбане в свакојаком оружји.“ ²⁵⁾

²⁵⁾ Страбо 710.

Тако ратоборне су Сербкиње по приложности і в наше време. Черногорке іду, ако је грѣба, с мужами в битву, оне су в правом смислѣ слова ратоборне мужонје = Amazonen. — Су ратоборне, како нѣх праматере в Индији!

99. Уже наречје хорватско і сербско каже јасно, да су Хорвати і Сербі јако ратоборно і јуначко племе по тому, што је особито богато војничкіми словама і изразами, ктері су славјанским племенама не спадајучим к војничкому чину скоро сцѣла незнані, на примѣр Словенцама.

100. Хорвати і Сербі имају такоже немало војничких пословиц, што каже, да су значаја војничкога, на примѣр:

Када је рат, није нікто нікому брат.

Када пушка пуца, коло не јигра.

Јуначка маті перва заплаче.

Кога Бог чува, онога пушка не бје.

Покорних глав сабља не сека.

Два лѣшњака орѣху војска.

Два без душе а третї без главе.

Кто се не осветі, се не посветі.

Док(ле) смо, нек смо, када умремо, да се спомѣјамо.

По војски дості јунаков.

Потле боја с копјем в тернје; і тако даљје. —

101. Сербі имају велику множину красних народних војничких пѣсен, то је, јуначких, па і пѣсни женске, милостне имају нѣкакі јуначкі состав і војничкі обсег; в нѣх се спомѣња оружје, сабља, коњ брата али драгога, се спомѣња војска і битва, в ктерој брат али љубовник славно премага і се славно верне назад пѣвајучи; али погине і сестра али љубовница, вѣреница, коња изпиткује о јуначкој па жалостној смрти његовога господаря. — Тому ни потрѣба обшїрнога доказа, неопровергливі доказ находит се в књигах: Вука Штеф. Караджича: Српске народне пјесме. 5 књиг. Пјесме і обичаји народа сербскога, од г. М. С. Милојевича, 1869 і 1870. Двѣ прекраснѣ глобоку стародавност славјанску разјаснујучи књигѣ. — Гусле Црногорске на свјет издао Филип Радичевич.

102. Аријски војници в Индији били су оружені али луком і стрѣлама, али копјем і шчитом і мечем широким. „Меч (нож) има всаки і то широк.“²⁶⁾ — Ови великі нож носе Сербі і ден днес кромѣ осталога оружја. Оружје Серба је долга пушка рѣсанца, сабља, двѣ кубури, то је, пиштољ і онда јешче за појасом стародавни индички долги нож садајним именем ханджар али јатаган.²⁷⁾

103. В нај давнѣјшеј добѣ су в Индији војевали на возах, па колах, како і поздиѣји Асирјани і Малоасијани, на примѣр Тројани. По санскритски значі ратѣа = кола, воз; по цендички значі ра-

²⁶⁾ Страбо 717. Арриан Инд. 16. — ²⁷⁾ Вук Штеф. Караджич: Српски рјечник.

гъаѣстао = војник дословно, који је на колах стал, војујучи раз воз, раз кола.²⁸⁾ Нити Срби, нити Руси, нити јини народи не војују в наше време стојечи на колах і возах: индичко поименованје од санскритскога слова: ратъа су пако задержали до днес Срби Хорвати і Руси; по сербски і хорватски значі рат = војна, бѣва; ратовати = војевати, војсковати; ратни = војскіни;²⁹⁾ по руски: ратъ = војна, бѣва; ратай, ратникъ ратоборець = војник, борец; ратничій, ратный = војскіни; ратовать = војевати, бѣјти се.³⁰⁾ — То су старі сиомѣнѣкі из Индіје!

104. Напротив њѣктерим славјанским племенам се на први поглед позна, да не произходе из аријскога војнескога чина, на примѣр: Словенцам, Малорусам в западној часті гродненске губерније і Бѣлорусам в обче.

Словенци су значаја пољеделскога. — Сельани в Индіји били су недотекљиви і скоро како посвечени, да су і близо војск совражних своје поље могли обделавати; они нису обчутілі ратних тежав по тому, что мед тѣм, когда су војујучи војници на војшчи се убивљали, нису чинілі људем пољеделцам нічеса жалоба, јербо су јих почитали добротниками осталога људства. Слѣдствено і поља нису пустошила се і су обродила обилну множину жита за живеж људем.³¹⁾

Словенци имају і в наше време индички значај, како да би і в наше време живели мед индичкима Аријами. Ако на примѣр речеш зильскому Словенцу: сада буде худа, семо к вам приде сілна војска, он не мисли, да се буде морало много војников уконоачити, да настане драгота, да се буду давки, то је порез, дань, новісілі, да се буде вѣроподобно ошет новачило, него како да би се њега то нимало не тикало, он одговорі непремѣно: „Да би нам ле поле не потанцали“ = да би нам само поља не потентали, пошлапали, погазали. — Ратоборне пѣсни имају Словенци само четіри і все четіри велічају дѣвушке јунакинје; пѣсни, в ктерих би се онѣвал јунак, имају само двѣ і в њима се онѣва лиш краљ Матјаж (Mathias Corvinus) і јунак сербски Марка кнез, то је, краљевич Марко і онда пѣсен о Лавдонѣ сложена теперво на концѣ минулога столѣтја, в којей се поје, да се је храбро проті Турку војсковал, роженкраиц звѣсто моли і Бѣлград сербски јим одвзел. Војничких изразов скоро људство неіма; познају в обче речено само меч, ктерим је свети Петер Малху ухо одсекал і сулицу, ктерој је војник спасителју десну страну пресунілі і пребодел. — Послѣвицу војничку имају, колико је знано, само једну, і та је, что је доказано из Индіје.

105. В санскритских вѣдах стоји, да је војна обшчествена бѣда, обчни бич і дежелна погрома: јуначтво, храброст і змујлост пако те свете књиѣге велічају нај благородиѣјшеј і нај

²⁸⁾ Lassen 2, 812. — ²⁹⁾ Вук Штеф. Караджич: Рјечник слово рат. — ³⁰⁾ Даль: Словарь слово: рат. — ³¹⁾ Арриан Инд. 11. Диодор 2, 36. 40.

шлехтиѣншеј крѣпостѣу измед всѣх крѣпостѣи, чем человек може нај болѣе сі заслужити милост небеску. По том аријском наукѣ имају Словенци і сада своју једину војничку пословицу: „Кадар је војска, је небо одперто.“³²⁾

106. Словенци су напротив једно од нај изверстниѣјших пољоделских племен; нај вѣча сеча і счастье Словенцу, ако сі може прискербети, прибавити і заопатрити кусек земље, да ју обдѣла в родовитну нѣву. Вѣцји дѣл садајне јужне Германіје су ізкони Словенци обработали, обдѣлали і спременили покрајине пуге в пријетне ливаде і в родовитне пољане. Посвѣдо-чавају все то безпрекословно і неодолательно згодовина і славјанска земљеписна имена не само гор, рѣк, долин, мѣст, тергов, весі і сел, него і поименованја славјанска појединих хрибов, брегов, рѣбров, травнигов, ливад, нѣв і рутов.³³⁾

Само Техарчани в Штајерској і Мотничани в Крајској су Словенци із чина војничкога. Мотничани до лѣта 1800 по Христу нису дајали војничких новинцев, рекрутов, него, када је бил рат, су самі одиравили војсковат се; вјемати јих за војску нису смѣли і та нѣх правѣца од стародавна била је тако кренка, да ниі тудына, ктери је в Мотник побѣгнул і ту зашчиту али заветје јискал, нису смѣли туді редары в Мотникѣ ујети. Мотник има војнички герб: војака³⁴⁾ держечега в правој рукѣ меч, в лѣвој праславјански „секір“ (сулицу, Helebarde), какошнога су старославјанске мужонје (Амазонен) се служиле.³⁵⁾

107. Бѣлорусі Віленске губерніје также не спадају к племенам војничким, него к сельанским. Нису нимало ратоборни, него жалостно оплакивају рекрута, новѣнца тако, како да бі га к погребу пельали. — Похоронные (погребне) „пѣсни, съ нѣкоторыми только измѣненіями, въ многихъ мѣстахъ поюся при провозаніи, иногда цѣлою деревнею, взятыхъ въ рекруты.“³⁶⁾

Новѣнец војински таколе горѣје і жока в једној пѣсни:

Бѣдна мая галовенка
што чужая староненька.
Бѣдна, бѣдна несчастная,
мѣнѣ доля неспазнала;
якъ рекруцика лавили;
назадъ ручки повязали,
резвы ножки акавали...
Прихилюсѣ я къ яблынци,

³²⁾ Bohlen 1, 54. Moja : Pravila kako izobraževati ilirsko narečje.

— ³³⁾ Alojs Vojtěch Šembera: Zapadni Slovane v pravěku. Ve Vidni 1868 od strane 181 do 243. Јако подучивно! — ³⁴⁾ Гашпар Крижник: Arkiv za jugoslavensku pověstnicu XI, 247. 249. 251. — ³⁵⁾ Sakár. Страбо 503. — ³⁶⁾ Л. Киркоръ: Этногр. сборникъ III, 153.

миѣ яблына нѣ матуля,
зѣліоная нѣ родная.
Прихилюсѣ я къ явору,
да миѣ яворъ нѣ ойченко,
зѣліоненьки нѣ родненьки,
я безъ матки, я безъ ойца . . .
безъ сѣстры, безъ брата
я вѣдный сирота.³⁷⁾

Та пѣсен в наречіи узаємном :

Бѣдна моја главича
како тудя дежеліца.
Бѣдна, бѣдна пренесречна,
мене среча ні спознала,
кад рекрута ме ловілі,
моје берзе ножке оковали . . .
Пріхіліл сем се к јабланцѣ,
миѣ јаблана па matka ні,
зелена је, па прістна ні;
пріхіліл сем се к јаворью,
па менѣ јавор отец ні,
зелен је, па прістен ні,
сем без матке, сем без отца . . .
без сестре без брата
ја бѣдна сирота.

108. Бѣлорусі в обче не спадају к чину војничкому, него су кореніті селъані польеделці се держе тако земльеделја как будто бі они білі і в наше време в Индіји, родьені ізключительно само длье польеделства. „Впрочемъ, вообще говоря, здѣшніе (бѣлорускі) крестьяне неспособны ни къ какимъ промысламъ: нѣтъ въ нихъ къ тому ни надлежащей смѣтливости, ни охоты; всѣ свои надежды и въ пропитаніи и въ оплатѣ податей они полагають на матушку соху и кармилицу землю, какъ будто бы они были рождены ізключительно для земледѣлія. Если им скажешь, что ихъ сосѣди при такихъ же хозяйственныхъ средствахъ, какъ и они, дѣлая разные обороты торговлею и извозами, несравненно лучше ихъ живутъ, то они отвѣчаютъ: „гдѣ намъ за ними гнаться! они много чего знаютъ, далеко бывають; а мы гдѣ бывали? что мы видали? погонимся за большимъ, да потеряемъ и мало. Лучше держаться матушки сохи да кармилицы земли и жить какъ жили наши дѣды и прадѣды.“³⁸⁾

В Индіји су селъані живѣлі ізключительно само за дѣла селъанска і нісу се німало мѣшали в дѣла мѣстлянов, точно тако і

³⁷⁾ Л. Киркоръ: Этногр. сборникъ III, 209. — ³⁸⁾ Этногр. сборникъ II, 222.

в наше време дѣлају Бѣлорусі, держачі се ізключительно само польдедельства. Те обічай імају Бѣлорусі із Індіје! —

109. Русі на примѣр Обојанскаго уезда Курске губерніе су ізверстні польдедельці, частью і ремеселнікі: „Предметъ ихъ промысла составляютъ: покосъ, молотба, нагрузка и выгрузка тяжестей при морскихъ и рѣчныхъ пристаняхъ, граборство (земляная работа, какъ на примѣръ копаніе канавъ устройство плотинъ, водоемовъ . . .), плотничество, пиленіе лѣса і другія подручныя имъ работы. — Кромѣ плотниковъ и пильщиковъ между крестьянами есть также другіе ремесленники: каменщики и штукатуры, кирпичники, кровельщики, колесники, бондари, маслобойщики, шишовалы или волнотепи (шерстобиты), швецы (шьющіе нагольные тулупы и зипуны), овчинники; въ помѣщичьихъ селеніяхъ есть столяры, запожники, портные, кузнецы и ткачи.“³⁹⁾

110. Кашубі не спадају нікако в чин воінічки, како польска жлахта, мед тѣма двѣма племенама существује рѣзка разлика: всі Кашубі в душѣ куцці і промышленикі. То опише г. Ө. Гилфердингъ в списѣ: Остатки Славянъ на южномъ берегу Балтійскаго моря, тако точно і ясно, како да бі он пісал в доказ того прітомнога, предстојечега, предмета. „Между Кашубами устрѣчаются часто ловкіе мастеровые, часовщики, токари, рѣзчики, бочары и т. п., истинные чародѣи (Tausendkünstler), которые этимъ ремесламъ никогда не учились и тайкомъ высмотрѣли ихъ в мастеровъ или дошли до нихъ тщательнымъ осмотромъ и разложеніемъ предмета, наведшаго ихъ на попытки подражанія. И это оні дѣлаютъ по большей части простымъ ножомъ и самыми обыкновенными орудіями, часто такъ искусно и умно, что съ трудомъ признаешь это за произведеніе Кашуба, котораго видишь передъ собою. — Кашубы вообще богато одарены способностями. Относительно практическаго ума они, должно быть, всего болѣе похожи на Русских (dem Nationalrussen am ähnlichsten); что Кашубъ увидитъ, онъ перейметъ тотчасъ. Имъ въ высшей степени владѣетъ духъ пріимчивости и спекуляціи. Коль скоро у него талеръ въ карманѣ, онъ хлопочетъ о пріобрѣтеніи другаго. Всѣ Кашубы въ душѣ куццы и промышленики; вся Кашубія занимается спекуляціями. Напротивъ того, простолюдинъ — Полякъ никогда не пускается въ спекуляціи и занимается исключительно хлѣбопашествомъ.“ — „Обращаю уніманіе читателя на это различіе въ характерѣ Поляковъ и Кашубовъ . . . Дѣйствительно, различіе въ характерѣ между Кашубами и Поляками чрезвычайно велико . . . и это особенно любопытно при тѣсномъ родствѣ этихъ двухъ племенъ, при близости ихъ наречій, которые . . . сливаются почти въ одинъ говоръ. Итогъ всего, что я слышалъ о разницѣ

³⁹⁾ Машкинъ: Этногр. сборникъ 5. Бытъ курскихъ крестьянъ. 100.

Польскаго и Кашубскаго характера заключается въ слѣдующемъ. Кашубы гораздо холоднѣе, осторожнѣе, серьезнѣе и положителнѣе въ словѣ и намѣреніи; Полякъ болѣе воспламенителенъ, живъ, легкомысленъ и непостояненъ; Полякъ большой охотникъ веселиться, чѣмъ Кашубъ; Полякъ имѣетъ въ себѣ мало промышленнаго духа и склоненъ тратить, чѣмъ приобрѣтать; Кашубъ, напротивъ того, человекъ промышленный и расчетливый. Можно сказать, что эти двѣ вѣтви одного Славянскаго народа, Поляки и Ляхи прибалтійскіе, были созданы для того, чтобы восполнять другъ друга.“⁴⁰⁾ (Точно так!)

Кашубі су значаја промишљеничкога, Пољакі земљеделци селанскога і жлахта польска војничкога — уже од индичке давновекости. —

⁴⁰⁾ А. О. Гилфердингъ: Этногр. сборникъ 5. Остатки Славянъ. 40. 48.

Pobožne pèsni.

14. Postna.

Koruška iz Gorjân v ziljskoj dolině.

Vsi krivični vsi pravični
na oljsko goro vsi tečimo.

Na oljsko goro vsi tečimo,
suadko ime Ježiš zrečimo.

Na oljskej gori Ježiš kleči,
za nas kervavi put poti.

Je tak kervavi put potiu,
da je sivi kamen zmečov;*)

da je sivi kamen zmečov
na kteran je Ježiš klečou.

*) zmečal, pomečal.

15. Postna.

Iz ziljske doline v Koruškoj.

Marija po póli prangaua¹⁾
srenčata jo dva popotnika.

Koj²⁾ je rekua roža Marija:
Oj kan še ve vidva pojdata?

Midva greva v mesto Jeruzalem,
bova Ježiši štriče spljetaua
Koj je rekua roža Marija:
Ljepo vaji prosin popotnika,

ne spljetejta štriče preojstre,
da bo Ježiš uožej⁴⁾ terpou je.
Koj je nama za Ježiša,
saj Ježiš nama žuahta ni.

Saj nema bratrov, sester nič,
da bi se Ježiš smilou jin.
Saj še sači⁵⁾ čuovak žuahta ma,
samo Ježiš in Marija je nemata.

Tako se poje prvi odstavek i su ješče četiri odstavki, kateri se poju, kako prvi, samo naměsto naslonjeno tiskanih redok:

*Bova Ježiši štriče spljetaua —
Ne spljetejta štriče preojstre,
da bo Ježiš uožej terpou je —*

se reče v drugom odstavkě:

Bova Ježiši gajžle⁶⁾ spljetaua —
Ne spljetejta gajžle prehude,
da bo Ježiš uožej terpou je —

v tretjem odstavkě se reče:

Bova Ježiši krono⁷⁾ spljetaua —
Ne spljetejta krono preojstro,
da bo Ježiš uožej terpou jo.

v četvertom odstavkě se reče:

Bova Ježiši križ deuaua —
Ne deuejta ga preteščega,
da bo Ježiš uožej nesu ga.

v petom odstavkě se reče:

Bova žreble⁸⁾ deuaua —
Ne deuejta je pretumpaste,⁹⁾
da bo Ježiš uožej terpou je.

Některi vsaki odstavek tako le počnu :

Tu mi leži ravno pole
ravno pole žegnano,

tan leži stezičica
ljepa guadka stezičica.

Po njej Marija prangaua
Srenčata jo dva bandrovca ¹⁰⁾....

¹⁾ se je sprehadjala. ²⁾ kaj, čto. ³⁾ něm. Strick, verevka, provaz.
³⁾ legče, legčej. ⁵⁾ vsaki. ⁶⁾ biče. ⁷⁾ něm. Krone, vènc. ⁸⁾ žrebelj,
gvozd. ⁹⁾ tupe. ¹⁰⁾ něm. Wanderer, putnik.

16. Kukovica izdajnica.

Koruška iz junske doline.

Judje hudji, Judje strašnji
po cesti mi naprej gredo,
srečajo mladega fantiča,
Jercit so imenovali ga.

Prav lepo ga vprašajo:
Al si kaj videu Jezusa?
Kje bi jes videu Jezusa,
ker ga jes še ne poznam.

Judje hudji, Judje strašnji
po cesti mi naprej gredo,
srečajo mlado jungfravco ¹⁾
kot ²⁾ zeleno kukaveo.

Prav lepo jo vprašajo:
Al si kaj vidla Jezusa?
Jes sem vidla Jezusa
tam pod vejco brinovo.

Judje hudji, Judje strašnji
berž mi kjekej ³⁾ tečejo,
tam Jezusa najdejo
pod ano vejco brinovo. ⁴⁾

Prehitro mi ga vjamejo,
preterdo mi ga zvežejo,
prav lepo mi ga barajo:
kaj boš dau Jercit za dober lon. ⁵⁾

Kaj boš dau Jercit za dober lon,
ker od tebe on povedou ni?
kaj boš dau Jercit za dober lon,
ker od tebe on povedau ni?

Jercit bom dau dober lon,
ker on od mene povedou ni.
do sdej je zlevou sklepance,⁶⁾
sklepance in skledčice,⁷⁾

po sehmau bo zlevou kelihe,
zlate kelihe in talerčke,⁸⁾
v kelih bo stala sveta rešnja kri,
na talerčki bo stala sveta hoštija.⁹⁾

Kaj boš dau jungfravci za dober lon,
ker je od tebe povedaua?
jungfravci bom dau za dober lon,
jungfravca bo zelena kukavca,

jungfravca bo zelena kukavca,
do sdej je jela šnite pohane,¹⁰⁾
po sehmau bo jela vejce bukove,
v jesenj bo za plotam cerkala.

- ¹⁾ něm. Jungfräulein, gospodičnu. ²⁾ kakor, jakože. ³⁾ totá, tuda.
⁴⁾ smerlinovo, jalovcovo, možževeljnikovo, Wachholder - ästchen. ⁵⁾ něm.
Lohn, plačilo, mezdu. ⁶⁾ konva. ⁷⁾ škandelčice, mise, bljuda, Schüsselchen.
⁸⁾ latinski: patena. ⁹⁾ oblatka, oprésnok, hostija. ¹⁰⁾ něm. gebakene
Schnitten, podolgolato zrezani kusi pogače, pšeničnoga kruha, v jajcah
povalani i v maslé ocverti, versta blinov.

17. Kukovica izdajnica.

Koruška pripovédka iz Goričan v ziljskoj doliné.

Judi so Ježiša jiskali, so ga tjeli¹⁾ vjeti, da bi ga križali,
on se je pa v čmerčie²⁾ skru (skril). Kukovca je ga pa virataua³⁾
Judam in je kukovaua: Kuku, kuku, Ježiš se je v čmerčič skru.
Judi so šli in sulicami so v čmerčič dregali in so Ježiša vjeli. —
Zato je čmerčič tako jamičast — in kukovca samo do krjesa ku-
kuje, potle vmoukne — s červičami zvre in za puotan⁴⁾ cerkne, ki
je Ježiša virataua.

- ¹⁾ su hotéli. ²⁾ versta izverstnih sojšestnih gribov, gub, po něm.
Morchelu-Schwämme. ³⁾ něm. verrathen, prozraditi, predati. ⁴⁾ za plotom.

Kratke novinke.

Telegram. Vieden 7. novembra. Osten pišu iz Sovčave: Nadvojvoda Rainer je pregledovavši vojsku narodnu si dal predstaviti i učiteljstvo tamošnjega pravoslavnoga gimnasija i se je jako čudil i neodobral, da se vse samo po nĕmečko podučuje.

— Pruskim oficiram se je ukazalo, da se imaju ruskomu jeziku učiti.

Vseučilišće v Zagrebu se je otvorilo 19. oktobra 1874 naj većej svetčanostju v prisutstvĕ světloga bana Ivana Mažuraniča i preuzvišenoga biskupa J. J. Strossmajera, koji je uže lĕta 1865. za osnovu jugoslavenskoga vseučilišća daroval 70.000 fiorintov i njegov primĕr slĕdeć su se od vsĕh stran naroda darovali prilogi na te namĕn. Sbralo se je k toj velelĕpoj svetčanosti premnogo gospode raznih stališć i iz raznih dežel. Med ostalim su poslali posebne poslance k toj svĕtčanosti mnoga vseučilišća i vĕdečka druŕtva, kako vseučilišće Bolonjsko, Berolinsko, Pražsko, Krakovsko, Gradečko, Peštansko i iz Kološvara, onda visoko učilišće serbsko v Bĕlomgradĕ, dalje akademija ugarska i jugoslavenska, ĕeski Muzeum, matica ugarska-slovenska i ilirsko-slovenska i ješće već drugih. Ti poslanci su pozdravljali vseučilišće po latinski i v svojem jeziku, slišali su se pozdravivni govori po italijanski, nĕmeĕki, ĕeski, poljski, horvatsko-serbski. (ugorsko) slovenski i (ilirsko) slovenski i madjarski. Dunajsko vseučilišće ni poslalo poslanca. Pozdravivnih telegramov je došlo blizo 400. Ćasnik horvatski: Puĕki prijatelj je stavil vslĕd te svetčanosti na pervoj stranĕ lista slavivnu pĕsem i prekrasnu sliku bojadisanu. — Radostno jest, da se je vseučilišće v Zagrebu otvorilo i to tako slovesno, ŕelimo vseserdno, da ono na vse strani razsvĕtljuje umetnostami i vĕdami veliki narod naš, ĕto se gotovo i nepremĕno zgodi — po slovstvenoj uzajemnosti slavjanskoj.

Iz Ljubljane nam dohadjaju prijetne vĕsti; poĕel je popihavati po Sloveniji rodoljuben vĕtrić. „Slavjan“ vsegda ves unet za slogu, neumorno dĕlavjuć za uzajemnost slavjansku, se vseserdno veseli, da poĕinjaju javljati se koreniti domorodci i oglašĕvati se slovenski spisovatelji prosvĕtljeni. V ĕasnikĕ Slovenec je jako lĕp uveden ĕlanek poln ĕestnoga rodoljubja pod naslovom: Hervati i mi. V dnevnikĕ: Slovenski narod je nĕkoliko osobito rodoljubnih sostavkov, na primĕr v ĕislĕ 255 uveden ĕlanek pod napisom: Sloga ali nesloga — onda v ĕislĕ 246. piše nĕki prosvĕtĕljen rodoljub (škoda njegovoga imena ne vĕmo) med ostalim slĕdeće: „ali se ne da jedinost na literarnom poljislĕpom doseĕi v narodnom dĕlĕ? Vsa Slovenija, kolikor je nje dnes oŕivljena, je po naših literatah oŕivljena, sploh je narodno slovstvo podlaga vsega.“

Čista istina!

Na tako rodoljubno uprašanje stavimo radostno semo rodoljubni odgovor. —

Da mi blagopolučno delamo na polji slovstvenom, to ni nikako težko, to je sovsém lahko — ni niti potreba, da bi někako sje d-
njevali se; pri sjedinjevanji bi se mi morali možebiti nekoliko
prestrojiti, toga ni potreba. Nam je k tomu samo potreba, da se
k slovstvenomu delu sdružimo. Vsaki ostani scěla tak, kakošen
je do sada. Samo naj nam rodoljubje greje serce, naj nam sloga
razsvětljuje um, naj uzajemnost vlada delami našimi — pa varimo
se, da nas svět ne goljufa pod izlikoj rodoljubja, sloge i uzajemnosti.

Sdružimo se k slovstvenomu delu. Perva naj težja i najimenit-
nějša stupinja (korak, šag) je uže storjena. Slovstveno rodoljubno
srědišće uže imamo, to je naš Slavjan, časnik slovstven i
uzajemen za Slavjane književne i prosvětljene. Okolo toga slovstve-
noga srědišća združimo se, v njem se pogovarjajmo, što i kako ho-
ćemo blagopolučno delati na blagostanje narodu i na čest samim sebě.

Pristupite v naše kolo vsi pravi Slavjani književni i dopisujte
kratke dopise v naš časnik, budi latinskimi budi cirilskimi pisme-
nami, budi v kteromkoli slavjanskom narečji — samo da se sostavek
malo poravna i popravi po vredničtvu, da ga koliko moguće, lahko
ponimaju i razumě vsi književni Slavjani, jer znajte, Slavjan, akoli
neima toliko predplatiteljev, koliko bi bilo želeti za tako prevažno
narodno poduzetje, pa prece se daleko, daleko razpošilja po slavjan-
skom světě.

Pri časnikě Slavjaně se ne gleda k kteroj strankě, da dopiso-
vatelj možebiti spada. — Tu se gleda samo, da je rodoljub iskren
i delaven. Pri slavnosti otvorenja vseučilišća v Zagrebu su jako
čestno sprijeli poslanika matice (ilirsko-) slovenske gosp. Dra Costa
zato jer je obće znan rodoljub slovenski, ni se nimalo gledalo
k kteroj strankě, da je on možebiti v Ljubljaně spadal. — Sloge i
pomirenja se vsaki veseli. —

Samo lotimo se děla, samo počnimo dopisovati v naš časnik.

Politički sastavki i taki sastavki, kteri bi něko slavjansko pleme
žalili, se v naš časnik nikako ne sprejemljaju, jerbo za prazden pre-
pir nimamo niti volje, niti časa, niti v „Slavjaně“ prostora; naše
geslo je: „In essentialibus unitas, in accidentalibus libertas in om-
nibus caritas;“ to je: delajmo v glavnih stvarih složno,
v malenkastih svobodno, v vsěh ljubeznjivo!

Iz Galičine se čitaju v novinah slědeće věsti: Odertija (lihva)
i pijanstvo sta se pooblastila tamošnjega nesrečnoga naroda tako,
da je počel bėdno propadati duševno i telesno; pri oderuhah (lih-
varjah) je ljudstvo dolg dělalo, po kerčmah pako žganjem i pijan-
stvom premoženje, zdravje i čestnost zapravljalo. — Poredom su se
sudbeno počele prodavati hiše i posestva zadolženih kmetov; iz
kmetov i kmetijskih porodie stavali su nadničarji i porodice siro-

makov brez doma i brez vlastnoga posestva občinam na težavu, narodu na sramotu i su se vlačili bédni po kerčmah i po deželě. Le več i več jih je propadalo; kako něka nakazljiva i nalezljiva bolezen se je širila ta nesreča med ljudstvom, ktero je bilo od prirode marljivo, délavno, s malim zadovoljno i vsestrano čestno. Rodoljubi su uže počeli nad narodom bédnim očajati, naděju zgublјati i obupati, kazalo se je, da narod sovsěm propade i se pogubi; od nijedne strane se ni vidilo pomoči.

Tu se ljudstvo zdrami, stupi krepko na noge i si pomaga samo! Čěle občine pribegnu v cerkev i obljube (zavěščaju si) slovesno pred oltarjem, da odsehmāl se hočeuju zderžati od žganja, pijančevanja i zapravljenja; dragovoljno si sami ustanove kazenj, globu nemalu, kteru ima plačati vsaki, kto bi zapravlјivo po kerčmah pijančeval i nemarno pri oderuhah dolg dělal. Den na den se širi dalje i dalje ta obljuba na poboljšanje ljudstva po Galičině i je dosegla i Bukovinu: bila je ale uže naj večja potreba, da se je ljudstvo prijelo poboljšanja, ako se ni hotelo žalostno stermoglaviti v strašnu pogubu.

Izverstno. V Ljubljāně, v srědišči Slovenije, obstoji uže od někada němečko kazališče (divadlo), ktero dobivlja podporu iz deželnih dohodkov. Rodoljubi slovenski stupivši v slovensko dramatično družtvo su se uže več lět trudili, da su se v ljubljānskom kazališči večkrat prestavljale i slovenske jigre i su zato dobivljali vsakoga lěta 2400 gl. podpore iz kranjskih deželnih dohodkov. Slavni kranjski deželni zbor se je tu le une dni posvetoval, kako pišu novine „slovenski Narod“ 7. oktobra, ali bi se za slovenske kazališčne jigre ješče dajala dosadanja podpora ali ne. Protivniki predloga, to se vě, su tverdili, da se neima dajati toliko podpore, kto že hoče zabavu imeti, naj ju sam plača. Drugi gospodi naprotiv su dokazovali, da se dosadanja podpora vsakako dajati ima i gosp. Dor Costa reče: „kada podpiramo slovenske kazališčne predstave, ne delamo to samo zavolju zabave, nego nas vode vsa druga načela. Mi hočemo, da naš narod napreduje, da se povzdigne, v tom ga podpiramo, ako pomagamo, da se predstavljaju jigre slovenske, ktere, akoli nisu naj izverstnějše, vendar narod izobrazuju i mu koriste Mi tako malo dajemo za narodne zadeve, kako da bi slovenski narod ne živel na světě. Da podpiramo slovenske predstave na kazališči, je sveta dolžnost naša, da ustrežemo zahtevam naroda.“ — Podpora se dovoli s velikoj većinoj glasov. — Pravo!

O literaturě. Několiko novin slavjanskih je počelo u nověje vreme zanimati se slogoj i uzajemnostju slavjanskoj. Radostni znak, da se približuje bolja i slavněja budučnost imenito v slovstvě.

Horvatske novine „P o z o r“ su nedavno sprijele i donesle članek v (ilirsko-) slovenskom narečji; (ilirsko-) slovenske novine „Slovenski Narod,“ v Ljubljāně pa sastavek po horvatsko-serbski; „Славянскій педагог“ v Zlatnom Pragě donāša v svojih sošitah (zvezkah) sastavke česke, ruske, horvatsko-serbske, bolgarske i poljskě

i to tiskane některé latinoj některé cirilicij. Naměřjen je osobito učiteljam slavjanskiin; daléje i novine „Politik“ izlazeče v Zlatnom Pragě sicer v jezike němečkom pa v smislě českom su tu le one dni donesle uvoden članek o slogě (o solidaritetě) opoměřjajuč, da bi se sbižali Čehi i Slovaki; poslednič „Slavjan“, od početka svojega obstanka neutrudljivo kliče i opoměřja književne i prosvětljene Slavjane, kterim je namenjen, da všem plemenam je uzajemnost slavjanska potřebna. Ni dosta, da bi se slovstveno bližali na jednoj straně samo Slovenci i Horvati, na drugoj straně Čehi i Slovaki; to je samo radostě početek, to je poljezno sicer pa je premalo, mi se imamo višje povzdignuti na stanovišče slavjansko, k uzajemnosti slavjanskoj, ona je čarobna moč, která dodaja pojedininim plemenam, narečjam i slovstvam silu neočakovanu. —

Rusko-slavjansko pleme je ljudnato i moguče pleme; rusko slovstvo je tako veliko, da ima uže sada evropejsku važnost. Rusi lahko čestito napreduju i bez slavjanske uzajemnosti; pa i oni bi zapustivši slovstvenu uzajemnost slavjansku učinili si veliku štetu i škodu. Ostalim slavjanskim plemenam všem je pako slavjanska uzajemnost tako potřebna, kako duša telesu; bez uzajemnosti slavjanske — to nič ne pomaga tajiti, to moramo izreči i spoznati — ne mogu plemena slavjanska neruska si pripraviti slovstva světovnoga, to je, takoga, da bi se mogli s svojej literaturoj usporediti s literaturami ruskoj, francuskoj, němečkoj, angležskoj.

Uzajemnost slavjanska povzdigne slovstvo (literaturu) vsakoga plemena k važnosti evropejskoj.

O tom predmetě važnom se pogovorimo ješče obširněje.

Sada samo slědeča: Uzajemnost slavjanska ima biti takova, da je koristna i poljezna vsakomu slovstvu i plemenu slavjanskomu.

Po uzajemnosti slavjanskoj ima vsako pleme začuvati i ohraniti svoje čestno narodno ime, svoj alfabet, svoje narečje, svoje slovstvo, svoju zgodovinu: pa iskreni rodoljubi naj bi se ješče višje povzdignuli tēm, da se navade oběh alfabetov slavjanskih i da pišuči vsemu slavjanstvu važne stvari pišu — kako jim je drago — ali svojim narečjem u z a j e m n o, tako da koliko moguče lahko ponimaju i razume vsi književni Slavjani, ali da pišu, — kto hoče i zna — po ruski. —

Kako se može pisati dosadajno narečje po uzajemnu, to je potřeba nam vědeti, da ne vlečemo jeden na desnu, drugi na ľevu stranu, jeden napred, drugi nazad. — — Uzajemno spisovati uči uzajemna slovnica slavjanska — obseže šest slovníc (gramatik) v jednu sostavljenih, namreč slovnicu cerkveno-slavjansku, rusku, horvatsko-serbsku, česku, poljsku i uzajemno slavjansku. Naměřjena je osobito dijakam, učiteljam, profesorjam, vrednikam, spisovateljam v obče književnim Slavjanam; spisana je upravo za naša sedajna obstojateljstva. Se dobiva v knjigarnicah po 3 fior. ali po dva rublja, pri vredničtvu „Slavjana“ za 2 fior. —